

Krenkerup skove

- rige på skovhistoriske minder

Af
skovtaksator Børge H. Larsen,
Lindum Skovridergård, Hobro

Flådeeg, kludetræ, stikhokken, den sjældne skærmelm og mange andre spændende emner blev præsenteret for de 120 deltagere i Skovhistorisk Selskabs forsommerkursus den 2. maj 1986 til Krenkerup gods.

Forstmænd og andre skovhistorisk interesserede samledes ved Rosenlund, hvor formanden, forstkandidat Kirsten Olesen og skovrider H.B. Dons (skovrider på Krenkerup 1946-1982) bød velkommen til ekskursionen.

Rosenlund blev bygget af Rosenkrantz, der oprettede gården til sine hunde; det var et meget ufremkommeligt sted dengang, midt i ellesumpe.

Vi kører nu rundt om et stort skovkompleks, der er delt mellem Aalholm, Krenkerup og Fuglsang. Disse skove burde have været slået sammen. I gamle dage ville man gerne have skovene liggende spredt. Det gav et godt salg, da det jo var brændemarkedet, der var det afgørende.

I forgrunden godsejer Reventlow-Grinling og skovrider Dons. Bagved Skovhistorisk Selskabs formand Kirsten Olesen.

Første stop i skoven var ved en mægtig, gammel eg, hvor godsejer R.G. Reventlow-Grinling bød velkommen med ordene: »Vi står ved et spændende gammelt træ; vi befinder os tillige på et spændende tidspunkt i skovens historie. I betænkningen til den ny skovlov, er der forslag fremme til flere ændringer. De ændringer vil blive af betydning for skovene.

Tidligere var skovene: energi (brænde) og tømmer til huse og den danske flåde. Siden da er vort samfund forandret. Vi er et højt teknologisk samfund, derfor har skovens be-

tydning ændret sig radikalt.

Skoven skal også være et fritidstilbud til den danske befolkning. Det er afgørende for skovene, at det rekreative kan trives sammen med et rationelt skovbrug. Jeg håber, at den ny skovlov bliver til fælles gavn.

Kludeeg - eg med helbredende evner

Dons fortæller om flådeegen: »Uden, at jeg vil sige noget ondt om vore naboer (englænderne), rekvirerede de flåden i 1807. Derefter skulle man registrere store ege til flådeeg. Der skal være et stempel i træet, der viser, at det er en flådeeg. Denne eg er blevet bevaret, fordi den står på et uvejsomt sted. Den er fredet og ca. 250 år gammel.

Området var et unikum, da det blev drevet som mellem-skov (normal dansk skov drives som højskov), efter hannoveransk mønster. Her er produceret normale kulturer til sammenligning med denne driftform, som kom hertil med hannoveranske forstmænd.

Mellemskov er den fattige mands skov; der produceres træ, men hvad er det værd? -

I skovbunden ligger en vældig eg (fra stormen i 1967); det var et såkaldt kludetræ. - I gamle dage ville de ugudelige ikke komme til kirke; så tog præsten herud og prædikede for bønderne. Man var overtroiske. Man tillagde dette træ helbredende virkning. Efter at have besøgt træet hængte man de klædningsstykker, der havde omgivet den syge legemsdel, op i træets krone. Denne eg var endnu ældre end flådeegen. - Egehøjder på 30-35 meter var ikke usædvanlige i disse skove.

Da man kommer igennem store stykker med bøg, oplyser skovrideren: »75 procent af bøgeskoven er selvforyngelser af hjemmehørende afstamning; 15% af plantede bøger af egen avl. Selvforyngelse har været brugt her af de forskellige skovridere Bornebusch siden 1827, og jeg har fulgt i deres spor. på et givet tidspunkt blev man for følelsesbetonet i sin behandling af selvforyngelser, man lod overstanderne stå for længe; der kom svaj og sving i de unge træer på grund af tryk fra de gamle.

For 100 år siden blev dette stykke bøg på Frostrup skovpart beskrevet af en skovtaksator, som det smukkeste stykke bøg i Danmark.

Læg en pind på »stikhokken«

Turen fortsatte til Fyrvænget, der på et tidligt tidspunkt blev tilplantet med nåletræ. Der blev dengang sået skovfyr; skovrider Bornebusch bragte formentligt frøet med. Indtil 1850 var her meget overdrev. -

I det område, vi kommer til, er vi i gang med 4. generation af nål; det er noget, jeg ser på med skepsis, kommenterede Dons. 2 generationer gik fint, 3. generation blev ikke nær så flot, og 4. generation er endnu ringere. -

»Stikhokken«. Den, der passerer stikhokken uden at lægge en pind på, vil det gå ilde.

Lidt efter nåede man frem til en dyng med kvas. »Vi er standset ved denne ordinære kvasbunke, thi den, der passerer stedet her og ikke lægger en pind på bunken, vil det gå ilde. Hvor længe denne skik har været brugt er svært at sige. Personlig tror jeg på, at skikken går helt tilbage til en fjern fortid, da det er en skik, som kan følges gennem store dele af Europa, efter sigende medbragt øst fra. Det kan enten være ønsket om at skabe let kendelige vejforbindelser svarende til varderne i f.eks. Norge, eller en besværgelse til overnaturlige magter ved passage af farlige områder. Denne »stikhokke« ligger på et sted, som i fortiden var vanskeligt passabelt, og derfor noget farligt enten man frygtede de overnaturlige magter eller røvere eller simpelt hen ønskede at markere det bedste sted at passere et sumpområde.

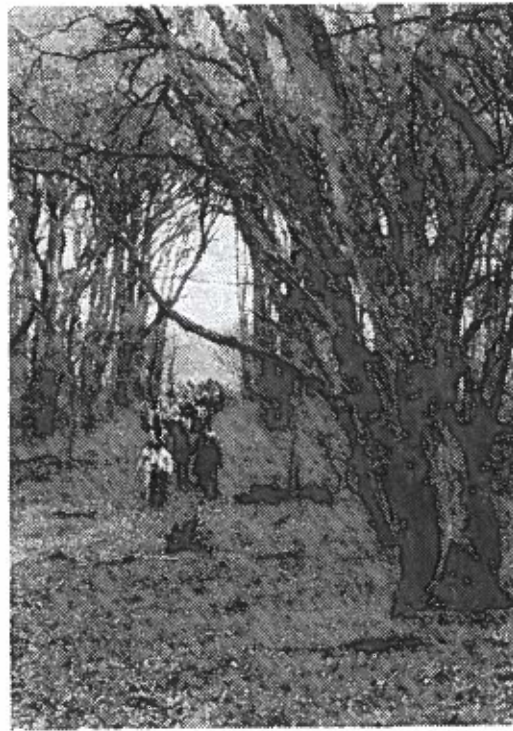
Kosteskoven - fra overdrev til skov

Kosteskoven er et eksempel på en anden skovform. Her har vi ingen indblanding. Navnet betyder ko-skoven eller refererer til, at træerne var så »kostede«.

Dette stykke på 12 hektare var indtil for 100 år siden delt op i parceller, som overdrev. Her kom en invasion af gule planter, som dyrene døde af at spise. - Her findes kun selvået arter.

I læ af enebær og tjørn groede de spredte træer op og dannede en sammenhængende skov. »Da jeg kom hertil for 40 år siden, siger skovrider Dons, troede jeg, at det var en ældgammel skov; men ved tælling på stød viste det sig, at den kun var 100 år. Det er på vej til at blive en naturlig urskov. Godsejerens forfædre har gået ind for, at dette stykke skulle bevares urørt«.

Skovrider Gustav Graae, Skovhistorisk Selskabs æresmedlem, udtalte med hensyn til spredning af eg: »Jeg har mange gange iagttaget, at fuglene (især skovskader) kommer flyvende med agern; møder de en kammerat, skal de sige goddag - og taber frøet«.

Ekskursionen på vej gennem Kosteskoven.

Dr. phil Sv. Th. Andersen fra Danmarks Geologiske Undersøgelser oplyste: »Er ved at udvikle sig til et meget varieret træsamfund. Topografien er også meget varieret. Der er lavninger i bestemte retninger; det er et af de smukkeste dødislandskaber. Isen har delt sig op i klodser; når dødisen er smeltet bort, får vi disse lavninger; alt sammen bevaret fordi det ikke har været opdyrket«.

De gamle skovridere

Angående skovridere på Krenkerup i gamle dage beretter skovrider Dons: »Den første Bornebusch, formentlig indvandret (indkaldt) fra Hannover var skovrider for den østlige del af distriktet.

Han er død efter 1865, da hans søn, den senere Forstråd (C.H. Bornebusch), dengang var skovrider på Rosenfeldt. Forstråden afløste faderen og overtog ved skovrider Quades død ansvaret for hele distriktet. Det omtalte stormfald, som efter overleveringen medførte Quades død, har været omkring 1870. Dette stormfald ramte vist nok navnlig Maltrup skovpart, hvor Quade boede. Fra tiden før Bornebusch og Quade kendes kun navnene på enkelte forstlige personer, som ikke har sat sig noget varigt minde. Jeg mindes kun, at distriktets skove blev beskrevet af den fra Hannover indkaldte forstinspektør G.W. Brüel i tiden omkring 1780«.

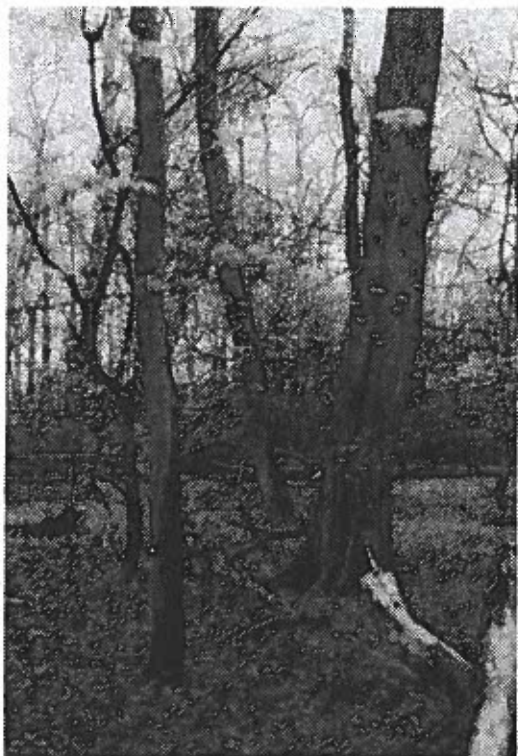
Under frokosten overdrog Gustav Graae det gamle parforchorn til Skovhistorisk Selskab. Hornet skulle tilfalde selskabet efter Gustav Graae og sønnen. »Da jeg er på plejehjem, kan jeg af hensyn til de øvrige beboere ikke øve mig på hornet, og min søn spiller heller ikke på det, så derfor skal Skovhistorisk Selskab have det nu«. At der endnu var luft i den gamle, gæve skovrider fik man et tydeligt bevis på, da han blæste »Jagt begynd« på det gamle instrument. Gustav Graae skal have fået hornet fra en skovrider på Gyldenholm, men hvilken skovrider? -

Ved slutningen af generalforsamlingen takkede formanden, godsejeren, skovrider Dons og skovrider Rude (der på fortrinlig måde havde sørget for den praktiske del af ekskursionen) for deres indsats med at gøre denne dag så vellykket og udbytterig. -

Skærmelm, en ny træart

Om eftermiddagen fortsatte turen i den meget store og velholdte park. Reventlow-Grinling fortalte interessant om bygningernes og parkens historie.

Skovrider Dons førte deltagerne ned i Haveskoven og fortalte: »Haveskoven er en blanding af bøg, eg, ask og skærmelm.

Haveskoven med en af de gamle skærmelme.

Skoven har ligget uplejet det meste af tiden. Gartneren har tidligere plantet rødgran og thuja; dem har jeg udryddet efter bedste evne.

Ang. skærmelm, som i 1970 blev opdaget af Svend Th. Andersen, undrer det mig, at man så længe har haft en sjælden træart på distriktet - uden at vide det.

Svend Th. Andersen blev meget forbavset over at se skærmelmen, efter at jeg havde gjort ham opmærksom på skovhistoriske forskningsmuligheder i Krenkerup skove«. Da vi nåede ned til skærmelmene, let kendelig på sine lange frugtstilke, bladform og randhårede frugter, berettede

Svend Th. Andersen: »Det er den eneste bevoksning af denne træart her i landet.

Her vokser bøg og ask af en størrelse, som vi ikke ser i vore dyrkede skove.

Da disse træer groede frem, var det de naturlige forhold, der var bestemmende. I de laveste dele af terrænet el og ask, derefter eg, og på den faste bund kommer vi ind i bøgeskoven.

Skærmelmen har en sydøstlig udbredelse. Da vi kom her ned fandt vi spredt skærmelm rundt omkring i Krenkerup skove, mens skovelmen er meget sjælden.

Der er ingen tvivl om, at skærmelmen har vokset her længe. Ca. 90 skærmelm i Haveskoven; de ældste fra 1840. I parken er der plantede træer; man kunne frygte, at træerne i Haveskoven var frøspredte derfra. Vi er imidlertid overbeviste om, at de hører hjemme her. Vi har lavet pollenanalyser«.

Skovhistorisk Selskabs Æresmedlem Gustav Graae.

Efter denne meget spændende ekskursion er det tydeligt, at Krenkerups tidligere ejere, den nuværende ejer og skovrider Dons på helt afgørende måde har medvirket til at værne om alle de smukke og skovhistorisk værdifulde steder, som Krenkerup er så rig på. Må den samme indstilling leve videre under kommende generationer.